

UR PRESS- DEBATTEN

Alkoholbekymret

Nykerhetskommitténs förslag om en allmän legitimering vid rusdrycksköp har föranlett livlig diskussion i pressen. *Dagens Nyheter* diskuterar ett förslag med klippkort för sprintinköp förseda med vederbörandes fotografi och förnyat t. ex. varje kvartal.

Rimligtvis bör det gå att kombinera allmänna medborgarkort i plast, med foto och födelsenummer etc., och vanliga klippkort som rymmer namn och födelsenummer. Om nya klippkort inte utfärdas innan de gamla inlevererats, behövs ingen krånglig kontroll av om köparen är avstängd.

Aftonbladet refererar kommitténs uppgift att 98 procent av spritkonsumenterna inte köper mera sprit än de gjort om ransoneringen bibehållits.

De 98 ska inte alltid sättas i skottgluggen, därför att de två köper för mycket. Den på nykterhetshåll önskade chockprishöjningen är enligt vår mening förkastlig, därför att den i huvudsak riktar sig mot måttlighetsförbrukarna. Tillkrånglade försäljningsbestämmelser är också förkastliga, eftersom det är högst osannolikt att de kommer att få någon märkbar återhållande effekt.

Alla påståenden om att den föreslagna skärpningen av försäljningsbestämmelserna inte kommer att bli besvärande måste vara oriktiga.

Tidningen Arbetet upplyser att en ny inköpsregistrering skulle kosta mellan 20 och 30 miljoner kronor om året. Kommittén vill i stället att

systembolaget skall föra anteckningar om inköpen i sådana fall där missbruk eller langning kan misstänkas, och att det skall göras efter initiativ från bolagets egen sida eller från polis och nykterhetsnämnd. Möjligheterna att köpa sprit genom ombud föreslås också reducerade.

Den som råkat ut för mer än en fylleriförseelse under ett år, skall kunna avstängas så snart strafföreläggandet inkommit till systembolaget.

Dessa åtgärder kräver en legitimation, som anses kunna genomföras till en kostnad av cirka 8 miljoner kronor.

Dagens Nyheter befarar att förslaget enbart kommer att leda till ökad langning och varnar

för krånglet med spärllistor som beräknas svälla till över 20.000 namn.

Det är onekligen bekvämare med spärllistor som bara omfattar en region, t. ex. ett par län, men en sådan spär kringgås ju enkelt av de avstängda. Har kommittén ingen aning om att den organiserade langning i stor skala som nu dominerar baserar sig på bilburna uppköpsraider t. ex. från Stockholm till mellansvenska städer? Länslistor stoppar inte den trafiken.

Tidningen yrkar i stället på inköpskort som kunde kombineras med de beslut om medborgarkort som riksdagen fattade redan 1948.

Svenska Dagbladet pekar på principerna bakom motbokens avskaffande:

Försäljningen skall i princip vara fri. Samtidigt skall medborgarna fostras till att bära denna frihet: medlen heter undervisning, upplysning, forskning och vård. Har man valt den vägen får man vara konsekvent och följa den.

Fortfarande måste man, som utredningen påpekar, lita mer till de positiva faktorerna i nykterhetspolitiken än till de begränsade spärnanordningar, varmed en i princip fri försäljning kan kompletteras.

Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning pekar på inköpskontrollens möjligheter att försvåra langningen.

Ingen lär föreställa sig att man kan strypa tillförseln av sprit till missbrukare och till ungdomar genom en sådan kontroll, så länge det finns en mängd tjänstviliga individer till reds. Men rimligtvis måste det bli svårare för dem att skaffa sprit. Särskilt den yrkesmässiga langningen kan lätt råka ut för obehagliga överraskningar, när polisen får denna möjlighet att samla bevismaterial.

Sydsvenska Dagbladet Snällposten är däremot tveksam om effekten.

I alla händelser har man svårt att tänka sig en omläggning utan att samtidigt straffen för langning och överlåtelser skärps samt att den förenas med en intensifierad upplysningsverksamhet. Angelägnare än administrativa åtgärder framstår f. ö. en annan syn på spritpolitiken och på behovet av missbrukarnas medicinska vård.

Göteborgs-Posten erinrar sig att SJ önskat få servera starksprit på restaurangvagnarna.

Man har svårt att fatta hur SJ på allvar kan föreslå försäljning av starksprit i restaurangvagnarna på tåg när kommittén i samma ögonblick levererar ett material som pockar på snara och kraftiga åtgärder om inte läget skall bli ännu mer förtvivlat.

Legitimation och kontroll är den medicin kommittén förordar. Vår tro på dylika ingripanden är icke stark. Men det vore nyttigt om man efter detta förslags of-fentliggörande fick en rik och allsidig belysning av hela rusdrycksfrågan.

Landstingens styrelsesätt och administration

Tidningen Arbetet skriver om den nyligen tillsatta utredningen om landstingens styrelseformer. Efter att ha belyst orimligheten i nuvarande ordning, som förutsätter att realbehandlingen i landstingen av stora och viktiga frågor måste avverkas på en enda dag i vederbörande utskott, konstaterar tidningen:

Följden blir emellertid att makten kommit att koncentreras till förvaltningsutskott och kansli. Detta tänker man nu motverka genom att ge landstinget möjlighet att inrätta helavlönade förtroendemannabefattningar, alltså en motsvarighet till de kommunalråd, kollegieråd, stadssekreterare eller borgarråd som redan finns i ett antal större städer. I och för sig finns redan nu möjlighet här till eftersom landstingslagen medger utbetalande av arvode till ordförande i landstingets nämnder och styrelser. Emellertid har landstingslagen här en betänklig lucka i det den saknar motsvarighet till primärkommunernas rätt att pensionera helavlönad förtroendeman. Man får alltså hoppas att den utredning som inrikesministern ämnar tillkalla för att utreda dessa problem, skall finna anledning att rätta till detta missförhållande.

Utredningen skall också ta hänsyn till möjligheten att ordna tätare sessioner med lanstingen. En enda session per år med därav följande massanhopning av ärenden anses inte tillfredsställande. Även här har man alltså rätt att hoppas att den bebådade utredningen skall kunna komma fram till anvisande av möjligheter för de landsting som så önskar att ordna fler årliga lagtima landstingsmöten.

Man talar om möjligheten att inrätta helavlönade förtroendemannabefattningar i landstingen på samma sätt som inom kommunalförvaltningen. Det blir av stort intresse att få del av utredningens resultat beträffande denna fråga. Inte heller förtroendemen kan undgå att bli "byråkratiserade" under trycket av en längre tids anställning. Endast på högsta nivå torde det vara tänkbart att inrätta sådana befattningar och helst endast på till tiden begränsade mandat. För administrationen som sådan med alla dess realproblem och sakliga arbetsuppgifter innebär inte betalda förtroendemen någon lättnad.

Tiden löper förvisso fort. Den nyinrättade försäkringsdomstolen har funnit att arvoden till förtroendemen icke får ligga till grund för beräkning av tilläggssjukpenning inom sjukförsäkringen. *Tidningen Arbetet* skriver.

Det gäller heltidsanställda förtroendemen såsom borgarråd, kommunalråd eller vad de nu kallas och därmed också det ingalunda obetydliga antalet heltidsanställda drätselkamar- och kommunalnämndsordförande. Deras

befattningar är formellt inte arbetsanställningar utan förtroendeuppdrag men det arvode de åtnjuter är deras enda inkomst. Om de inte kan fullgöra sin tjänst och alltså mister detta arvode är de lika illa ställda som vilken vanlig arbetstagare som helst. Ja, egentligen kan ju prejudikatet, om det nu skall betraktas som ett sådant, föras ännu längre. Det finns riksdagsmän som inte har något yrke vid sidan av sitt riksdagsmannaskap. Skall deras riksdagsarvode inte kvalificera till tilläggssjukpenning?

Det hela blir så mycket mer anmärkningsvärt när det till tidpunkten nära sammanfaller med ett utredningsuppdrag där man vill lagfästa ett system som redan tillämpas, nämligen att kommunerna betalar ATP-avgifter på kommunala arvoden. Skall man då kanske inte få göra det heller?

Försäkringsdomstolens utslag må vara juridiskt riktigt men enligt vanligt sunt omdöme kan det inte vara rättvist. Här borde juristeriet få vika för det sunda förnuftet.

Som man sår får man skörda. För övrigt är det inte lätt att förutse konsekvenserna av undantagsbestämmelser för enstaka personer eller privilegierade grupper inom ett kollektivt försäkringssystem.

Socialförsäkringsbalk

Under senare år har mycket gjorts för att sammanföra de olika socialförsäkringsgrenarna till ett enhetligt system. Ur det kaos som i många hänsenden kännetecknat det sociala trygghetskomplexet, i varje fall för den fåkunniga allmänheten, har så småningom ett omfattande utredningsarbete fört fram till större enhetlighet. I det förslag till socialförsäkringslag som utarbetats i socialdepartementet och som nu kommer under riksdagens behandling, manifesteras den förenkling och enhetlighet som hittills kunnat nås. *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* skriver:

I många år har statsmakterna lappat och lagat de olika socialförsäkringarna utan att nämnvärt bekymra sig om deras inbördes relationer: Stora luckor har gapat i det beryktade reformbygget och det finns otaliga exempel på hur försäkringssystemet svikit, när hjälpen behövdes som bäst. Först 1958 fick den s. k. Strandska kommittén i uppdrag att samordna de socialförsäkringsgrenar som låg varandra närmast.

De utredningar och klarlägganden som slutförts av Socialförsäkringens administrationsnämnd och av den Strandska kommittén har medvetet inriktats på den enhetliga lagstiftning som nu föreslås. Tidningen fortsätter:

För första gången etableras nu ett nära samband mellan sjukförsäkring och pensionering. Sjukhjälpstiden blir obegränsad och någon reducering av sjukpenningen kommer inte längre att ske efter sex månader. Men sjukpenningen kan avlösas av en förtidspension, om arbetsförmågan nedsatts med minst hälften. Hur stor pensionen blir, beror alltså inte på graden av invaliditet utan på en väsentlig och varaktig nedsättning i förmågan att försörja sig genom arbete. Här kommer säkerligen att uppstå svåra avvägningsproblem. Hr Nilsson är ännu inte beredd att ta ställning till frågan om rehabilitering av långtidssjuka. För såväl den enskildes skull som för samhällets måste man pröva alla utvägar som står till buds för att återföra honom till förvärvslivet. Försöken kan dra ut på tiden. Men som hr Nilsson framhåller är det riktigt att samhället stöder honom under den tiden med sjukpenning och sjukbidrag, inte med förtidspension.

Ny Tid konstaterar att socialministern i stort sett följt 1958 års socialförsäkringskommittés förslag men pekar på några väsentliga avvikelser.

Kommittén hade satt grundsjukpenningen till 4 kr men socialministern har höjt till 5 kr. Att detta utgör en synnerligen värdefull förbättring främst för de hemarbetande husmödrarna behöver endast konstateras. Därtill kommer sedan för hemmafruarna det även av socialförsäkringskommittén föreslagna barntillägget med 2 kr samt möjligheten att frivilligt försäkra sig för 7 kr om dagen. Hon kan alltså få 12 kr — med barntillägg 14 kr — om dagen vid sjukdom ifall hon utnyttjar den nya

lagens möjligheter. Att socialministern däremot har nödgats avstå från det märkliga hugskottet att ordna en obligatorisk tilläggssjukpenning åt hemmafruarna är förståeligt. Ännu har ingen lyckats förklara hur man skulle kunna skapa rättvisa därigenom.

Det är tillfredsställande att socialministern följt flera av remissorganens anvisningar om att ersättning vid långvarig sjukdom och ännu pågående rehabilitering icke bör ta formen av förtidspension, ej ens provisorisk sådan, utan får karaktären av en sjukpenning i anslutning till sjukförsäkringen. Likaledes kommer sannolikt förslaget om höjning av grundpenningen från 4 till 5 kronor att numera anses riktigt, likaså att man äntligen vågat sig på att tillgodose de sjuka husmödrarna med en någorlunda rimlig sjukersättning.

Aldringsvårdens organisation

Åldringsvårdens framtida organisation står alltså öppet. Det dubbla huvudmannaskapet i fråga om kommuner och landsting och tillsynsfrågan vad sjukvårds- och socialmyndigheter beträffar återstår att lösa. Det är ingen lätt sak.

Desinfektionssprit

försäljes till leg. läkare, tandläkare och veterinärer. Levereras i engångsemballage enligt följande alternativ:

- ▶ 2 st plåtkanistrar, innehållande vardera 8 kg sprit, förpackade i en kartong
Pris kr 1:10 per kg sprit, inkl. emballage
- ▶ 12 st kilobuteljer, förpackade i en kartong
Pris kr 1:40 per kg sprit, inkl. emballage

AKTIEBOLAGET VIN- OCH SPRITCENTRALEN . STOCKHOLM 6

Inom ÖHS-kommittén torde detta vara ett av de mest svårknäckta problemen. Och huvudmännen, som redan förut har händerna fulla av svåra uppgifter och expansiva planer, måste betänka sig grundligt. Långtidsvården har alltför länge fått vänta. En utbyggnad är mycket angelägen. Åldringsvård och kronikervård integrerar i varandra. Risker finns att man i rationaliseringens namn och i praktiken försöker lösa allt i ett. Säkert skulle man vinna ekonomiskt på att återigen planera för stora anstalter. Men detta måste förhindras. *Svenska Dagbladet* skriver:

För de friska åldringarna är problemet väsentligen en fråga om lämpliga bostäder och om möjligheter att i begränsad utsträckning få hjälp och tillsyn hemma. Anstaltsvård måste självfallet i det längsta undvikas. Utformningen av pensionärsbostäder är ett ömtåligt avvägningsproblem. Å ena sidan gäller det att sammanföra de gamla så att enklare vård och tillsyn underlättas och så att de i rimlig utsträckning får lugn och ro. Å andra sidan får denna omsorg inte drivas så långt, att de gamla isoleras från yngre generationer — man får, för att citera ett drastiskt uttryck från den nämnda konferensen, inte skapa en psykologisk ättestupa. Det är inte bara de

gamla, som behöver kontakten med de yngre och yngsta — lika viktigt är det för dessa, att sambandet med äldre generationer blir naturligt och levande.

Mycket tyder på att gränsen mellan frisk och sjuk när det gäller åldringar inte kan dras med den skärpa som teoretiskt vore önskvärd. Om skillnaden mellan ålderdomshem och sjukhus nu i praktiken inte kan upprätthållas, så spelar den emellertid förvaltningsmässigt fortfarande en väsentlig roll. Sjukvård är som bekant en uppgift för landstingen, åldringsvården i övrigt tillkommer däremot primärkommunerna. Kompetensfördelningen kan i konkreta fall leda till olyckliga konsekvenser. En gammal människa kan vid sjukdomsfall flyttas från ett ålderdomshem till ett sjukhem i landstingsregi, för att efter någon tid, under en tyvärr endast tillfällig period av bättre hälsa, återföras till sin vanliga plats. Miljöbyten av denna art måste självfallet kännas särskilt påfrestande för åldringar med deras nedsatta anpassningsförmåga.

Om detta visar sig vara den lämpligaste utvägen, är det dock väsentligt att den inte får medföra en ur mänsklig synpunkt olycklig koncentration av åldringarna till endast några få stora anstalter inom varje landstingsområde. De gamlas intresse av att även under sjukdomstid få bo kvar i närheten av sin normala miljö är så väsentligt, att det inte utan vidare får rationaliseras bort av hänsyn till effektiviteten.

SOCIALMEDICINSK TIDSKRIFT

Redaktion, expedition: Villagatan 5, Stockholm Ö.
Tel. 23 00 50 (växel). Postgiro 11 79.

Annonsavdelning: Red. Nils Byttner, Strandliden 60,
Vällingby. Tel. 38 52 99.

Redaktör och ansvarig utgivare: Dr Erik
Husmark.

Redaktionssekreterare: Överläkare Nils Brage
Nordlander.

Prenumerationspris: helår kr. 20:—, halvår
kr. 10:—. Studentprenumeration: helår kr.
10:—. Lösnummer kr. 2:50.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år
(1 per mån. utom juli och aug.).

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur SMT utan angivande av källan förbjödes.

ANNONSPRISER:

Omslagets andra och fjärde sida Kr. 350:—
Helsida „ 300:—

Halvsida Kr. 175:—
Kvartsida „ 90:—
mm-pris 90 öre pr enkel
spalt

Spalthöjd 210 mm
Spaltbredd 70 mm
Sidans bredd 150 mm
(2 spalter)